Stora utskottet

Framtidsredogörelse, del 1 Strategisk omvärldsanalys och scenarier för 2045

Till framtidsutskottet

INLEDNING

Remiss

Framtidsredogörelse, del 1 Strategisk omvärldsanalys och scenarier för 2045 (SRR 7/2025 rd): Ärendet har remitterats till stora utskottet för utlåtande till framtidsutskottet. Tidsfrist: 1.3.2026.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- programdirektör Juha Jokela, Utrikespolitiska institutet
- akademiforskare Timo Miettinen, Helsingfors universitet, Centrum för Europaforskning
- Senior Expert Olli Bremer, Demos Helsingfors
- teamledare Jenni Kilpi, Demos Helsingfors
- direktör Veera Heinonen, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

(1) Statsrådets framtidsredogörelse, som lämnas till riksdagen varje valperiod, är ett centralt verktyg för framtidsdialogen mellan riksdagen och statsrådet. Framtidsredogörelsen har i enlighet med riksdagens tidigare klämmar utarbetats i samarbete mellan alla ministerier och den tar också fasta på medborgarnas synpunkter. I framtidsredogörelsens första del betonas särskilt scenarioarbetet, inom ramen för vilket man tar fram alternativa scenarier för utvecklingen i världen och Finland fram till 2045.

(2) Stora utskottet håller med statsrådet om att de ständiga och snabba förändringarna i omvärlden framhäver behovet av åtgärder som stöder Finlands beredskap inför framtiden i alla tänkbara världslägen. Det är viktigt att bygga upp samhällets motståndskraft genom att kartlägga eventuella framtida utvecklingstrender och på förhand överväga metoder för att hantera dem. Framtidsredogörelsen skapar en gemensam lägesbild och främjar föregripande och långsiktiga politiska åtgärder som också beaktar kommande generationers behov.

(3) Stora utskottet anser att Europeiska unionen (EU) är den viktigaste referensramen och kanalen för att påverka Finlands ekonomi, konkurrenskraft och yttre förbindelser. Rysslands

anfallskrig mot Ukraina, den förändrade säkerhetspolitiska miljön och den skärpta konkurrensen mellan stormakterna samt de globala utmaningarna, såsom klimatförändringen och den tilltagande förlusten av biologisk mångfald, har ytterligare framhävt EU-samarbetets betydelse för Finlands framtid. Det är nödvändigt att finna lösningar på dessa stora utmaningar både nationellt och internationellt, och olika förvaltningssektorer bör ha fortsatt beredskap inför framtiden.

(4) Enligt stora utskottet är det nyttigt att analysera de alternativa utvecklingstrender som presenteras i framtidsredogörelsen som en del av Finlands EU-politik. EU:s framtida utveckling kommer på många sätt att påverka Finlands framtid. EU:s roll varierar i de scenarier som skildras i redogörelsen: ett inflytelserikt och nätverkande EU (en värld av samarbete), ett backande och ekonomifokuserat EU (en värld av teknikjättar) och ett starkt men angripet EU-fort (en värld av block). Ett ytterligare alternativ är ett sönderfallande och svagt EU (en värld som faller sönder). I de sakkunnigyttranden som lämnats till utskottet har det framförts att den framtida utvecklingen alltid är förenad med osäkerhetsfaktorer, och således kan slutresultatet vara en kombination av olika scenarier.

(5) Stora utskottet lyfter fram motsättningarna inom den internationella politiken och de ökade spänningarna mellan stormakterna. Ekonomi, teknologi och säkerhet bildar en omfattande helhet, och den globala teknikkonkurrensen är allt starkare kopplad till strävan efter geopolitisk och ekonomisk makt. Den ekonomiska konkurrensen mellan Förenta staterna och Kina påskyndar den pågående tekniska omvälvningen, samtidigt som anslagen som riktas till försvaret ökar kraftigt.

(6) Stora utskottet anser i likhet med statsrådet att EU:s roll i fråga om såväl politik och ekonomi som säkerhet och försvar måste utvecklas målmedvetet. Stora utskottet noterar att EU:s ställning och funktionsförmåga är kopplade till unionens ekonomiska konkurrenskraft. Samtidigt bör man sträva efter att rikta de ökande utgifterna inom försvaret och säkerheten så att de i större utsträckning främjar Europas konkurrenskraft och ökar kompetensen och innovationerna.

(7) Stora utskottet noterar att den regelbaserade världsordningen utmanas allt mer och att Kina och Ryssland söker nya partnerskap i Afrika, Asien och Latinamerika och formar den internationella omvärlden i en mer multipolär och oförutsägbar riktning. Stora utskottet anser i likhet med statsrådet att Finland bör sträva efter att stärka och utveckla det multilaterala regelbaserade internationella systemet. Det kräver dels nya partnerskap, dels att befintliga partnerskap stärks. EU har under de senaste åren mer aktivt än tidigare strävat efter att finna bland annat nya handelspartner, och det arbetet bör fortsätta. I redogörelsen granskas EU:s geopolitiska ställning särskilt i förhållande till Förenta staterna, Ryssland och Kina. Stora utskottet fäster också uppmärksamhet vid EU:s relationer med den globala södern. Relationerna också till dessa länder har en betydande inverkan på EU:s globala ställning och stärkandet av unionens strategiska oberoende.

(8) Stora utskottet instämmer i redogörelsens bedömning att EU också förväntas ha en starkare roll när det gäller att främja den övergripande säkerheten och krisberedskapen, bland annat med beaktande av olika hybridhot samt klimat- och miljösäkerheten. Utskottet betonar också vikten av

att stärka EU:s gemensamma värdegrund och demokrati samt den sociala och regionala sammanhållningens betydelse för EU:s kristålighet och enighet.

(9) Redogörelsen tar också fasta på den gröna omställningen och de planetära gränserna som osäkerhetsfaktorer som påverkar Finlands framtid. I redogörelsen granskas också alternativa utvecklingsförlopp. Stora utskottet fäster uppmärksamhet vid EU:s roll både inom unionen när det gäller arbetet för att bekämpa klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald och internationellt när det gäller att främja hållbar utveckling. Utskottet håller med statsrådet om att Finland måste kunna påverka rättsakter på EU-nivå för att säkerställa en hållbar och rättvis grön omställning.

(10) I redogörelsen lyfts EU:s funktionsförmåga fram som en central strategisk fråga. Stora utskottet instämmer i den här tolkningen. Såsom utskottet tidigare har konstaterat kommer unionens ställningstaganden på utrikes- och säkerhetspolitikens område ibland sent och resultaten urvattnas tidvis. Kravet på enhällighet kan också underblåsa tredjeländers försök att påverka EU:s medlemsstater och därigenom EU:s utrikes- och säkerhetspolitiska beslutsfattande. Det är motiverat att försöka hitta sätt att stoppa denna utveckling. Stora utskottet betonar särskilt de möjligheter som fördragen erbjuder för att effektivisera beslutsfattandet inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (se även StoUU 3/2024 rd och SuVL 9/2024 vp).

(11) Stora utskottet anser att det i EU-politiken är motiverat att Finland förbereder sig för en diskussion om möjligheterna och riskerna med differentierad integration. Vid stora utskottets sakkunnigutfrågning konstaterades det att differentierad integration redan förekommer i EU. Integration i olika takt kan vara ett sätt att hantera de utmaningar som hänför sig till beslutsfattandet och som sannolikt kommer att öka till följd av en utvidgning av EU. Vid utfrågningen framfördes det att en kontrollerad differentiering kan anses stärka Europeiska unionen när de som vill kan avancera snabbare och testa och utveckla olika verksamhetsmodeller som senare kan tillämpas av alla. Dessutom bedömdes det att med tanke på ställningen för de mindre medlemsländerna är en utveckling i olika takt en bättre lösning än att man i brist på enhällighet börjar fördjupa samarbetet mellan enskilda länder utanför EU:s strukturer.

(12) Stora utskottet anser att ett aktivt och tillräckligt omfattande proaktivt påverkansarbete i rätt tid är ett viktigt sätt att främja Finlands mål på EU-nivå. Utskottet har i flera utlåtanden betonat vikten av proaktivt beslutsfattande och påverkansarbete i EU. För att påverkansarbetet ska vara effektivt är det viktigt att Finland vid sidan av enskilda ståndpunkter i lagstiftningsfrågor har en mer övergripande och klar strategisk syn på i vilken riktning EU bör utvecklas och hur (StoUU 15/2022 rd).

(13) Stora utskottet välkomnar att statsrådet årligen förelägger riksdagen en strategi för inflytande i EU. I strategin fastställs utifrån kommissionens arbetsprogram de EU-initiativ som är viktigast med tanke på Finlands proaktiva påverkansarbete. Riksdagen får också separata, mer detaljerade utredningar om Finlands mål i anslutning till initiativen. Stora utskottet anser att nuvarande praxis kunde vidareutvecklas så att diskussionen om proaktiv påverkan mellan statsrådet och riksdagen kunde föras i ett ännu tidigare skede, till exempel utifrån de betydande rapporter med politiska rekommendationer som kommissionen beställer (jfr Letta, Draghi och Niinistö 2024). Stora utskottet anser det vara viktigt att statsrådet och riksdagen för en genuin

dialog om Finlands EU-mål. Enligt stora utskottet bör framtidsredogörelsen och det övriga framsynsarbetet utnyttjas mer systematiskt än för närvarande i Finlands proaktiva påverkansarbete i EU och uppställandet av långsiktiga mål.

(14) Stora utskottet påpekar att framsynsarbetet i Finland är internationellt erkänt och högklassigt. Samtidigt har framsynsarbetet under de senaste åren utvecklats kraftigt i många europeiska länder och regioner. Stora utskottet uppmuntrar till att utreda om också framsynsarbetet inom EU och resultatet av det i fortsättningen i högre grad kan integreras i den framsynsprocess och de konsekvensbedömningar som genomförs på nationell nivå. Det är också viktigt att Finland även i fortsättningen aktivt deltar i EU:s framsynsnätverk. Utskottet påpekar att Europeiska kommissionen för närvarande förbereder en strategi för rättvisa mellan kommande generationer. Syftet är att se till att EU:s politik och lagstiftning tar hänsyn till både dagens och framtida generationers intressen inom olika politikområden.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Stora utskottet föreslår

att framtidsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande StoUU 9/2025 rd

Helsingfors 21.11.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Saara-Sofia Sirén saml
1 vice ordförande Laura Huhtasaari saf
2 vice ordförande Miapetra Kumpula-Natri sd
medlem Sanna Antikainen saf
medlem Eva Biaudet sv
medlem Juho Eerola saf
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Timo Harakka sd
medlem Ville Kaunisto saml
medlem Teemu Keskisarja saf
medlem Mai Kivelä vänst
medlem Terhi Koulumies saml
medlem Helena Marttila sd
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Jouni Ovaska cent (delvis)
medlem Susanne Päivärinta saml
medlem Sari Tanus kd
medlem Eerikki Viljanen cent (delvis)
medlem Sofia Virta gröna
ersättare Inka Hopsu gröna
ersättare Aleksi Jäntti saml
ersättare Pia Lohikoski vänst
ersättare Anders Norrback sv
ersättare Martin Paasi saml
ersättare Mika Riipi cent.

Sekreterare var

utskottsråd Kaisa Männistö.